

Historie en toekomst Noorder- en Zuiderbegraafplaats

toekomstige functie noorder- en zuiderbegraafplaats

Definitieve versie, vastgesteld door de gemeenteraad 11 februari 2010

Inhoud

1. Inleiding
2. Vigerend beleid
3. Noorderbegraafplaats: zichtbare historie
4. Zuiderbegraafplaats: begraven met oog voor het verleden en de omgeving
5. Financiering
6. Uitvoering en communicatie

Bijlagen:

- I Algemene informatie Noorder- en Zuiderbegraafplaats
- II Lijst van cultuurhistorisch waardevolle graven
- III Plattegrond: Kaders toekomstige situatie Zuiderbegraafplaats

1. Inleiding

Deze notitie is een nadere uitwerking voor de toekomst van de Noorder- en de Zuiderbegraafplaats. De gemeente Assen heeft bij het vaststellen van de beleidsnota Gemeentelijke begraafplaatsen in 2007 nader onderzoek aangekondigd over aanwezige waarden op beide begraafplaatsen. Dat onderzoek moet de toekomstbeelden ondersteunen. Dit onderzoek is onlangs zo ver afgerond dat het mogelijk is nadere uitspraken over de toekomst van beide begraafplaatsen te doen. Na vaststelling van de notitie worden de uitgangspunten overgenomen in de jaarlijkse uitvoeringsplannen van de gemeente.

2. Vigerend beleid

Beleid voor het begraven en begraafplaatsen

Het landelijk kader voor begraven en het beheer van begraafplaatsen is vastgelegd in de Wet op de lijkbezorging 1991. Zeer recent heeft een wijziging van die wet de Tweede Kamer gepasseerd. De gemeente Assen heeft het beleid voor het begraven en de gemeentelijke begraafplaatsen vastgelegd in 2007. Daarbij heeft de gemeente geanticipeerd op de aanstaande wetswijziging. Het gemeentelijk beleid is daarmee actueel. Ook geeft de gemeente aan dat zij graven wil ruimen als rechthebbenden hun rechten niet langer uitoefenen.

De gemeente beschrijft in de beleidsnota uit 2007 als voorlopig toekomstbeeld:

- ▶ Voor de Zuiderbegraafplaats is functie behoud als actieve begraafplaats in theorie mogelijk, maar alleen voor gehele velden die vanuit oogpunt van cultuurhistorie en natuurwaarden weinig van belang zijn. Velden met een hoge waarde kunnen mogelijk gesloten worden verklaard en heringericht als gemeentelijk gedenkpark. De gemeente heeft het voornemen het onderhoud op zich te nemen van grafmonumenten die vanuit oogpunt van cultuurhistorie of ecologie belangrijk zijn en waar geen rechten op rusten.
- ▶ Voor de Noorderbegraafplaats zou alleen de mogelijkheid tot bijzetting in bestaande graven open blijven, mits de rechten op dat graf kunnen worden aangetoond.

Ook het algemene beleid voor de gemeentelijke begraafplaatsen is van toepassing:

- ▶ De gemeente geeft grafrechten in eerste instantie uit voor 20 jaren. Daarna is verlenging mogelijk voor telkens 10 jaren. De wet noemt dit een graf met uitsluitend recht.
- ▶ Het beleid richt zich op het scheiden van begraven en cremieren. Verstrooiing van as is op beide begraafplaatsen uitgesloten.
- ▶ De gemeente staat het schudden van graven op verzoek van rechthebbenden niet toe. Bij het schudden worden stoffelijke resten opgegraven en vervolgens dieper in hetzelfde graf begraven. Het graf zou dan ruimte bieden voor nieuwe begravingen. Allereerst is het ruimen van graven een bevoegdheid die wettelijk alleen bij de gemeente berust. Assen voert het beleid graven pas te ruimen als er geen rechthebbenden meer zijn. Stoffelijke resten worden in dat geval herbegraven op een verzamelveld. Verder is deze vorm van grafruiming in strijd met het beleid maximaal twee personen in een graf te begraven.
- ▶ Bijzetting van urnen is mogelijk in een bestaand graf. Zo'n bijzetting staat gelijk aan een begraving van één persoon.

Beide begraafplaatsen kennen nog “koopgraven”. In tegenstelling tot wat de naam doet vermoeden is zo’n graf geen eigendom van de rechthebbende. Het begrip koopgraf houdt alleen in dat de periodieke grafrechten zijn afgekocht. Het eigendom berust onverminderd bij de gemeente. Koopgraven vallen onder de categorie “graven met uitsluitend recht” van de Wet op de lijkbezorging. Indien eventuele belanghebbenden niet kunnen worden opgespoord volgens de wettelijke procedures, kan de gemeente de graven alsnog vervallen verklaren. Dat betekent dat de rechten terugkeren bij de gemeente. Het beleid is er dan op gericht het monument te verwijderen. Ook bij ernstig verval kan het monument worden verwijderd, zelfs als er rechthebbenden zijn. Tot slot kan de gemeente besluiten het graf te ruimen.

De gemeente heeft in het verre verleden geen voorziening getroffen met de gelden die zijn betaald voor de afkoop van het algemene onderhoud. Er is dus geen onderhoudsfonds opgebouwd. Het onderhoud van de “koopgraven” drukt momenteel op de algemene begrotingspost “Begraafplaatsen”. Het onderhoud van de Noorder- en Zuiderbegraafplaats komt dientengevolge terug in de tarieven voor begraafplaats De Boskamp.

Gemeentelijk ruimtelijk beleid

De beide begraafplaatsen maken onderdeel uit van de Groenstructuurvisie 2006. Daar zijn zij aangeduid als “groene gebieden” en “groene randen”. In de binnenkort vast te stellen nota “Groene Frame” staan deze begraafplaatsen genoemd als onderdeel van de Asser Ecologische Hoofdstructuur.

De beleidsnota gemeentelijke begraafplaatsen geeft aan dat de begraafplaatsen ook passen in de filosofie over de kwaliteit van de openbare ruimte (De Novelle). De nota noemt expliciet het uitgangspunt “respect voor historie en traditie”.

Monumentenbeleid

Enkele elementen van de Noorder- en Zuiderbegraafplaats komen voor op de lijst van monumenten:

- Op de Noorderbegraafplaats zijn het toegangshek aan de Kerkhofslaan en de graven Van Bulderen en Brumstede op de Rijksmonumentenlijst geplaatst.
- Op de Zuiderbegraafplaats is het toegangshek aan de Beilerstraat een Rijksmonument.
- De Zuiderbegraafplaats heeft zeer onlangs de status van provinciaal monument gekregen.
- Tot slot is het baarhuisje op de Zuiderbegraafplaats een gemeentelijk monument.

Beide begraafplaatsen maken deel uit van het beschermd stadsgezicht van Assen.

Natuurbeleid

Het doel van de Flora- en faunawet, die in april 2002 in werking is getreden, is om in het wild levende planten en dieren te beschermen. Ruimtelijke plannen dienen aan de Flora- en faunawet getoetst te worden. In de Flora- en faunawet zijn beschermde soorten onderverdeeld. Uit de recentelijk uitgevoerde Flora en Faunatoets blijkt dat delen van beide begraafplaatsen geschikte leefgebieden zijn voor middelzwaar en zwaar beschermde soorten. Deze soorten konden niet alle worden uitgesloten of aangetoond. Uit het onderzoek blijkt dat met zorgvuldig handelen op de begraafplaatsen deze leefgebieden niet behoeven te worden aangetast.

3. Noorderbegraafplaats: zichtbare historie

Toekomstbeeld

De gemeente scherpt het toekomstbeeld voor de Noorderbegraafplaats aan door deze begraafplaats op termijn gesloten te verklaren voor begraven. De beleidsnota uit 2007 houdt de mogelijkheid voor bijzettingen in bestaande graven nog open. In de praktijk wordt van die mogelijkheid weinig gebruik gemaakt. Gemiddeld is er sprake van één bijzetting per jaar. In een enkel jaar kan dit hoger liggen.

Het sluiten van de begraafplaats maakt een nieuw toekomstbeeld mogelijk. De gemeente wil de begraafplaats een parkfunctie toekennen met als thema: het zichtbaar houden van de Asser historie. Daarbij past ook een algemene gedenkfunctie. Het beeld is dat van een park met een aantal goed onderhouden graven die de geschiedenis representeren en andere graven waarvan de toestand de vergankelijkheid symboliseert. Dat kan worden bereikt door van belangrijke monumenten het onderhoud te garanderen. De overige grafmonumenten laat de gemeente liggen, ook als er geen rechthebbenden meer zijn. Deze monumenten zullen verweren, vervagen en uiteindelijk verdwijnen. Een stevige groenstructuur onderstreept het karakter van het oorspronkelijk ontwerp.

Onderbouwing

De gemeente onderbouwt haar keuze als volgt. De Noorderbegraafplaats is met zijn oorsprong uit 1823 een oud kerkhof, dat cultuurhistorisch waardevol is en waarop een aantal bijzondere graven voorkomt. Het openhouden van de Noorderbegraafplaats als werkende begraafplaats is (zeer) kostbaar. Zo is de grondwaterstand hoog. Deze kan alleen tegen grote kosten worden verlaagd. Die kosten kunnen feitelijk niet worden vertaald naar nieuwe grafrechten. Zoals reeds aangegeven heeft de gemeente in het verleden geen fondsen gereserveerd voor het langjarig onderhoud van de graven waarvan het onderhoud is afgekocht. Indien er geen rechthebbenden meer zijn kan de gemeente dit onderhoud staken. Van de 1060 geregistreerde graven hebben er 53 een bijzondere, monumentale betekenis die de gemeente wil bewaren voor het nageslacht. Die betekenis bestaat uit de invloed van de overledenen op de geschiedenis van Assen of Drenthe dan wel uit de cultuurhistorische uiting van het graf zelf.

Uit de inventarisaties blijkt voorts dat op de Noorderbegraafplaats natuurwaarden voorkomen die aandacht behoeven. Het gaat dan vooral om leefomstandigheden voor minder algemene diersoorten zoals de Alpenwatersalamander. Bij de herinrichting van de begraafplaats behoudt de gemeente deze leefomstandigheden.

Het toekennen van een parkfunctie doet recht aan de plaats die de Noorderbegraafplaats in de Asser groenstructuur heeft. De kwaliteit van de beplanting is in de loop der jaren plaatselijk achteruit gegaan. Aanpassing aan de nieuwe parkfunctie kan plaatselijk nodig zijn.

Uitvoering Noorderbegraafplaats

De gemeente brengt de consequenties in beeld van het op termijn sluiten van de mogelijkheid te begraven op de Noorderbegraafplaats. Vervolgens neemt ze een besluit hierover.

Het toekennen van de functie als herdenkingspark kan wel direct ten uitvoer worden gebracht. Het park Noorderbegraafplaats moet vooral een toegankelijk park zijn. Daarom wordt het opgenomen in de stadswandeling. De gemeente wil in samenwerking met de Asser historische vereniging de “verhalen” rond de bijzondere graven of families naar boven brengen en vastleggen. Met moderne communicatiemiddelen zoals een interactieve infozuil kunnen bezoekers deze verhalen ter plekke of via internet oproepen. Om veiligheidsredenen is het herdenkingspark op nachtelijke tijdstippen gesloten.

Op de begraafplaats kunnen herstelwerkzaamheden gedaan worden. Het groen wordt plaatselijk verstevigd en opgeknapt. Van de 53 monumentale graven neemt de gemeente het onderhoud over op het moment dat eventuele rechthebbenden hun rechten opgeven. Als er van deze 53 graven zijn die restauratie behoeven zorgt de gemeente daarvoor. De kosten daarvoor zijn te overzien. Van de overige graven op de Noorderbegraafplaats gaat de gemeente na hoe veilig zij zijn. Indien er nog rechten op het graf rusten, spreekt de gemeente rechthebbenden aan op onveilige situaties. Zo nodig verwijdert de gemeente zelf gevaarlijke monumenten. De overige graven laat de gemeente ongemoeid.

De jaarlijkse kosten voor het groenonderhoud worden overgeheveld naar het programma Stads- en wijkbeheer, beleidsproduct Groen, beheerproduct Parken en plantsoenen. De gemeente reserveert hierbinnen een jaarlijks bedrag voor het (groot) onderhoud van de genoemde graven. Subsidiemogelijkheden voor monumenten worden zoveel mogelijk benut.

3. Zuiderbegraafplaats: begraven met oog voor het verleden en de omgeving

Toekomstbeeld

De gemeente wil het beleid voor het open houden van de Zuiderbegraafplaats als werkende begraafplaats iets ruimer interpreteren dan de beleidsnota beschrijft. Het eindbeeld van de Zuiderbegraafplaats is dat van een deels actieve begraafplaats met bijzondere kenmerken in een bijzondere omgeving.

Het unieke karakter van de Zuiderbegraafplaats maakt dit een gewilde plek om te begraven in Assen. Uit een recente inventarisatie blijkt dat er meer ruimte is om graven uit te geven dan op een enkel veld. Dat laatste was de aanneme in 2007. Daarnaast heeft de Zuiderbegraafplaats een functie als een herdenkingspark.

Een onderdeel van de kwaliteit van de Zuiderbegraafplaats is dat de velden onderling sterk van karakter verschillen, maar binnen het veld een homogeen beeld vertonen. Dat komt omdat de grafmonumenten op één veld zowel een stijlperiode als de welstand van de begraven personen representeren. De grafmonumenten op een veld vertonen in hun uitvoering en materiaalkeuze een sterke gelijkenis. Dat maakt de geschiedenis van de stad af te lezen.

Onderbouwing

De Zuiderbegraafplaats is thans in gebruik voor bijzettingen. Alle graven zijn in de loop der tijd uitgegeven. De begraafplaats telt circa 5.100 graven. Dit zijn voornamelijk “koopgraven” maar er zijn ook nog enkele “huurgraven”. Van honderden graven heeft de gemeente thans weer de rechten. Door het beleid monumenten te verwijderen als rechthebbenden hun rechten opgeven hebben de velden drie verschillende aanblikken: vrijwel volle velden, velden met duidelijk zichtbare tussenruimten en twee vrijwel lege velden. Het omgekeerde is overigens niet altijd het geval: als er een monument is, wil dat niet zeggen dat er nog rechten op dat graf rusten.

Er zijn verschillende toekomstbeelden mogelijk voor de Zuiderbegraafplaats:

- ▶ Een actieve begraafplaats waar de vrijkomende graven zo veel mogelijk worden uitgegeven. Daarnaast is er de functie als park voor herdenking en overdenking.
- ▶ Als hierboven, maar dan alleen met de uitgifte van nieuwe graven in velden die thans vrijwel leeg zijn. Velden met graven waarvan de rechten terugkeren raken langzaam leeg. De begraafplaats verliest daarmee ook haar genealogische waarde.
- ▶ Een begraafplaats die op termijn gesloten wordt. Er ontstaat dan een beeld dat overeenkomt met het toekomstbeeld van de Noorderbegraafplaats.

Het kunnen bereiken van deze toekomstbeelden hangt af van verschillende factoren:

- ▶ Het actief zijn kan betrekking hebben op de hele begraafplaats of op delen daarvan. Hetzelfde geldt voor de parkfunctie. Dat komt er op neer dat sommigen velden geschikt zijn voor heruitgifte, terwijl andere gesloten worden verklaard.
- ▶ De actuele waarden van de verschillende velden (historische, cultuurhistorische, aardkundige ecologische waarden).
- ▶ Het beeld dat de velden oproept: bevrozen van het huidige beeld met daarop afgestemd onderhoud, het beeld opgeven, dat wil zeggen graven gecontroleerd laten vervallen, bijzondere graven conserveren met daarbij behorend intensief onderhoud.
- ▶ Deze beelden kunnen worden gecombineerd met de keuze om vrijgekomen ruimte opnieuw te benutten.
- ▶ In de aanloop naar een voorkeurseindbeeld is er sprake van een afweging van kwaliteiten en kosten. Daarvoor is een meerjarenraming van beheer- en onderhoudskosten nodig.

Een belangrijke keuze is of de gemeente het tussenbegraven mogelijk maakt. Uit recente ter aardebestellingen blijkt dat het goed mogelijk is om tussen bestaande graven te werken.

Technische omstandigheden zoals de bodemgesteldheid en de afstand tot het naastliggende graf bepalen of uitgifte daadwerkelijk mogelijk is. Dat moet in de praktijk van geval tot geval worden beoordeeld. De inschatting is dat, afhankelijk van de technische mogelijkheden, heruitgifte van 150–200 graven thans mogelijk is op vrijwel lege velden. Bij ‘tussenbegraven’ op andere velden kan het totaal uit te geven graven in totaal oplopen tot circa 300 graven.

Uit de inventarisatie blijkt dat de actuele natuurwaarden bij zorgvuldige uitvoering geen schade ondervinden van het handhaven van een actieve begraafplaats. Uit onderzoek aan de bestaande grafmonumenten blijkt dat er op de Zuiderbegraafplaats naast de oorlogsgraven van verzetstrijders en Engelse vliegeniers nog 63 graven zijn die een bijzondere waarde vertegenwoordigen.

De drie toekomstbeelden onderscheiden zich naar de mogelijkheid de beheerkosten door te berekenen in de tarieven. Het is redelijk de kosten van de gesloten velden op de Zuiderbegraafplaats geheel of gedeeltelijk door te rekenen aan nieuwe graven. Het eindbeeld van

deze gesloten velden draagt immers bij aan het totale karakter van de Zuiderbegraafplaats en daarmee aan het karakter van het individuele graf.

Een indicatieve berekening van de kosten leidt tot verschillende uitkomsten van de drie mogelijke toekomstbeelden:

- ▶ Bij een uitgifte van 150 graven is er pas sprake van volledige kostendekking als de grafrechten bij een periode van 20 jaar circa tot meer dan 9.000 euro bedragen. Dit bedrag is erg hoog in verhouding met de tarieven op de Boskamp. De gemeente kan dit tarief verlagen door een deel van het onderhoud van de Zuiderbegraafplaats voor eigen rekening te nemen.
- ▶ Bij een uitgifte van 300 graven kunnen de tarieven mogelijk dalen tot circa 6.500* euro per 20 jaar. De tarieven op De Boskamp bedragen thans circa 3.000 euro per 20 jaar.
- ▶ Als de Zuiderbegraafplaats haar actieve karakter verliest, dan komen de kosten van beheer en onderhoud volledig voor de gemeente.

Als alle factoren in beschouwing worden genomen, is een toekomstbeeld waarbij binnen strikte randvoorwaarden zoveel mogelijk graven opnieuw worden uitgegeven het meest aantrekkelijk.

Blijft de vraag hoe het toekomstbeeld van de Zuiderbegraafplaats uiteindelijk het best recht doet aan de verschillende functies die aan de begraafplaats worden toegekend. Het gaat om het behoud van de thans aanwezige waarden én het totaalbeeld dat de Zuiderbegraafplaats oproept. De keuze tussen de verschillende beelden kan worden ondersteund met een afwegingstabel voor de verschillende velden.

Verduidelijking van de tabel is te zien op het plattegrond op pagina 7.

* hierbij is uitgegaan van het tarief voor een enkel graf, het tarief voor een dubbel graf moet nog bepaald worden, hierbij rekening houdend met het tarief voor De Boskamp

VELD	TOESTAND	EINDBEELD
Vak 1		
Noordwestelijk perk, oostelijk deel (=entree)	Halfvol	Beeld in stand houden (wel onderhouden, niet restaureren), onderhoud naar gemeente. Aanblik van dit veld symboliseert vergankelijkheid Veld gesloten verklaren
Noordwestelijk perk, westelijk deel (=hekjes)	Vrijwel vol, Onderhoud hekjes vraagt aandacht	Beeld bevroren* Tussenbegraven mogelijk
Noordoostelijk perk (Gouden hoek)	Vrijwel vol	Beeld bevroren Tussenbegraven mogelijk Aanblik is rijkdom
Zuidoostelijk perk (=entree)	Halfvol	Beeld in stand houden (wel onderhouden, niet restaureren), onderhoud naar gemeente. Aanblik van het veld symboliseert vergankelijkheid Veld gesloten verklaren
Zuidwestelijk perk	Halfvol	Beeld bevroren en tussenbegraven: Aanblik van het veld symboliseert eenvoud
Westelijk perk	Halfvol tot leeg	Verzamelveld op lege gedeelte aanleggen. Rest veld gesloten verklaren, geen instandhouding.
Vak II		
Perk A, B, C, D2	Vrijwel vol	Beeld bevroren, tussenbegraven mogelijk
Perk D1, E	Halfvol	Beeld bevroren, Tussenbegraven mogelijk
Perk F	Vrijwel leeg	Heruitgifte, nieuw beeld passend binnen karakter Zuiderbegraafplaats
VAK III		
Perk A (kindgraven)	Halfvol	Westelijk deel: beeld in stand houden (wel onderhouden, niet restaureren). Aanblik van dit veld symboliseert vergankelijkheid. Dit deel gesloten verklaren Oostelijk deel: kindgraven, beeld bevroren, tussengraven mogelijk
Perk B, C, D	Vrijwel vol tot halfvol	Beeld bevroren, Tussengraven mogelijk
Perk E	Halfvol tot leeg	Heruitgifte beeld laten passen bij overblijvende graven
Perk FA, FB	Oorlogsgraven	Beeld in stand houden, onderhoud door (oorlogsgraven)stichting en gemeente.

* met "beeld bevroren" wordt bedoeld dat dit het gewenste beeld is, wel kunnen graven waarop geen rechten meer rusten worden geruimd om plaats te maken voor nieuwe graven met monumenten in de stijl van dat veld

Zoals aangegeven zijn de verschillende velden beeldbepalend voor de begraafplaats. Als deze velden zonder restricties worden uitgegeven schaadt dit op den duur het karakter van de Zuiderbegraafplaats. Er is een reële kans dat bij heruitgifte van graven de oorsprong van de velden verloren gaat. De geschiedenis is niet langer af te lezen.

De gemeente wil daarom invloed houden op de keuze voor het grafmonument op de Zuiderbegraafplaats. De gemeente biedt haar bewoners immers een alternatief voor de plaats en de expressie van het graf:

- ▶ Met respect voor historie en traditie op de Zuiderbegraafplaats. Een historische locatie in een bosrijke omgeving met restricties in de keuze van het grafmonument.
- ▶ Eigentijds en met ruimte voor individuele expressie op De Boskamp. Een moderne, open begraafplaats met grotere ruimte voor de uitvoering van het grafmonument.

Zoals in 2007 is aangegeven wil de gemeente de stoffelijke resten die zich in de te ruimen graven bevinden herbegraven. Het verzamelveld krijgt bovendien een bijzondere aanduiding. Op de Zuiderbegraafplaats springt daarvoor een plek in het oog: het oostelijk deel van het westelijk perk. Dit gedeelte is leeg en ligt fraai in een bocht van het wandelpad. Deze ligging onderstreept de functie van herdenkingspark.

Uitvoering Zuiderbegraafplaats

De gemeente start de uitvoering in 2010 met het achterhalen van (potentiële) rechthebbenden op monumentale graven en graven in slechte staat van onderhoud. Evenals op de Noorderbegraafplaats wil de gemeente de monumentale graven behouden. Zij treedt in overleg met de rechthebbenden om aan dit behoud vorm te geven. Indien er geen rechthebbenden meer zijn te achterhalen, neemt de gemeente het onderhoud van deze bijzondere graven over. Van tientallen graven is de onderhoudstoestand slecht. De gemeente schrijft de rechthebbenden aan. De gemeente volgt daartoe de wettelijke procedures.

De gemeente past eveneens het Besluit uitvoeringsregels grafbedekking aan. De oorsprong van het veld wordt bepalend voor de uitvoering van het monument. Om die oorsprong te benadrukken zijn is het nodig dat de monumenten op een veld met elkaar overeenstemmen. Eén afwijkend grafmonument kan het karakter van het gehele veld aantasten. De gemeente vertaalt dit uitgangspunt naar de regels. Deze gelden per veld. Variabelen zijn onder andere:

- ▶ vorm en afmetingen van het monument: liggend of staand,
- ▶ materiaal, kleur en afwerking van het monument,
- ▶ het opschrift: inscriptie of keuze uit een beperkt aantal metalen.

De gemeente ondersteunt dit beleid door een beeldkwaliteitplan per grafveld op te stellen. Dit plan is de basis voor het gesprek met de rechthebbenden bij de keuze voor het monument. De kaart bij deze notitie is de basis voor dit beeldkwaliteitplan.

Het besluit tot ruimen van de graven wordt uitgewerkt in een ruimingsplan. Onderdeel daarvan is het aanleggen van een herkenbaar verzamelveld. De gemeente start niet met de ruimen en heruitgifte van graven voordat het eindbeeld is vastgelegd in de desbetreffende verordeningen.

Bijzondere aandacht vraagt het veld kindgraven in VAK III. In de toekomst wil de gemeente geen apart kinderveld of kindgraven meer uitgeven. Mochten ouders hun overleden kind op het kinderveld willen begraven, dan biedt de gemeente daartoe de ruimte totdat het veld volledig is uitgegeven.

De gemeente creëert op de Zuiderbegraafplaats geen aparte ruimte voor urnengraven of een urnenmuur. Urnen kunnen worden bijgezet in een bestaand graf of worden begraven in een nieuw graf. In dat geval heeft dat graf de maatvoering van een normaal graf. Voor een urnengraf zijn er op De Boskamp mogelijkheden.

Vanwege het bijzondere karakter van de Zuiderbegraafplaats is een tariefdifferentiatie ten opzichte van De Boskamp gerechtvaardigd. Het heruitgeven van graven op de Zuiderbegraafplaats maakt een herverdeling van de kosten mogelijk. Op dit moment worden de kosten van het onderhoud niet gedekt uit de opbrengsten.

De voorbereidingen treffen voor de herdenkingsfunctie kunnen tezamen met die van de Noorderbegraafplaats. Ook de Zuiderbegraafplaats moet vooral een toegankelijk park zijn, waarbij de historische informatie over de begraafplaats, over de bijzondere graven of families beschikbaar komen voor bezoekers, ter plekke of via moderne communicatiemiddelen.

Op de begraafplaats kunnen herstelwerkzaamheden gedaan worden. Het groen wordt plaatselijk verstevigd en opgeknapt. Van de 63 monumentale graven die daarvoor in aanmerking komen neemt de gemeente het onderhoud over op het moment dat eventuele rechthebbenden hun rechten opgeven. Als er van deze 63 graven zijn die restauratie behoeven zorgt de gemeente daarvoor.

5. Financiering

De gemeente wil de kosten van het onderhoud van de Noorder- en Zuiderbegraafplaats niet langer alleen laten drukken op de opbrengsten van begraafplaats De Boskamp. De gemeente wil het volgende bereiken:

- ▶ Het handhaven van de kostendekkende tarieven van De Boskamp met behoud en verbetering van kwaliteit van deze begraafplaats.
- ▶ Een zo goed mogelijk evenwicht tussen de opbrengsten van de Zuiderbegraafplaats en de kosten van beheer en onderhoud.
- ▶ De toekomstige functie van gedenkpark voor de Noorderbegraafplaats maakt het logisch de kosten van die begraafplaats over te hevelen naar het beheerproduct Parken en plantsoenen. Daarmee worden de kosten van het beheerproduct Begraafplaatsen verlaagd.

Voor de noodzakelijke ontwikkeling van de Noorderbegraafplaats wil de gemeente de inzet van ISV-gelden bevorderen. De gemeente wil de kosten van het onderhoud van de Zuiderbegraafplaats geheel of gedeeltelijk doorberekenen aan de graven die opnieuw worden uitgegeven. Het uitgangspunt voor de tariefstelling is dat hoe actiever de begraafplaats wordt ingericht, hoe meer de kosten aan de rechthebbenden worden doorberekend. Bij een tarief dat circa tweemaal het tarief van De Boskamp bedraagt en bij een uitgifte van 300 nieuwe graven is het beheer van de Zuiderbegraafplaats kostendekkend. In alle andere gevallen moet de gemeente zelf een deel van de beheerkosten dragen.

Op termijn is er dus een evenwicht bereikbaar tussen de beheerkosten van de Zuiderbegraafplaats en de opbrengsten daarvan. De eerste jaren is dit zeker nog niet het geval. De gemeente reserveert daarom jaarlijks een bedrag uit de opbrengsten van De Boskamp voor het beheer en onderhoud van de Zuiderbegraafplaats. Naarmate de Zuiderbegraafplaats een beter evenwicht kent tussen opbrengsten en kosten kan deze reservering afnemen. De gemeente bepaalt dit jaarlijks bij het opstellen van de jaarrekening.

Per saldo worden de kosten van het begraven op De Boskamp beter beheersbaar. De kosten van beide andere begraafplaatsen drukken immers steeds minder op De Boskamp. Dit werkt op langere termijn door in de tarieven voor deze begraafplaats.

6. Uitvoering en communicatie totaal

De gemeente start de uitvoering van het beleid na vaststelling van deze nota. Zij onderneemt daartoe de volgende stappen:

- ▶ Allereerst moet de gemeente achterhalen op welke graven nog rechten rusten. Vervolgens maakt de gemeente beleid voor graven waarvan de rechten in het verleden niet zijn overgeschreven op de nabestaanden. Dit geldt zowel voor de Noorder- als de Zuiderbegraafplaats.
- ▶ De gemeente brengt de consequenties in beeld van het op termijn sluiten van de mogelijkheid te begraven op de Noorderbegraafplaats. Vervolgens neemt ze een besluit hierover.
- ▶ De gemeente maakt het voornemen bekend om enkele velden van de Zuiderbegraafplaats te willen sluiten voor begraven. Tien jaren na het voornemen zijn die velden formeel gesloten. Het besluit tot sluiting kent een beroepsprocedure bij GS. Indien rechten worden aangetast, is er de mogelijkheid voor compensatie.
- ▶ De gemeente voert een actief beleid voor het onderhoud aan bestaande monumenten. Dat betekent dat rechthebbenden op het onderhoud worden aangesproken.

- ▶ De gemeente vindt 119 monumenten van zodanig belang dat zij het beheer en onderhoud wil dragen voor zover er geen rechthebbenden meer zijn. De gemeente neemt een formeel besluit tot overname. In die gevallen dat er wel rechthebbenden zijn, treedt de gemeente met hen in overleg.
- ▶ Zuiderbegraafplaats: Op bepaalde velden bevriest de gemeente het huidige beeld. Dat betekent dat – al dan niet met de mogelijkheid van tussenbegraven – het karakter van het veld wordt gehandhaafd. Zo wordt de lijn van de geschiedenis zichtbaar. Graven waarop geen rechten meer rusten kunnen worden geruimd.
Op andere velden, voor begraven gesloten velden, krijgt het beeld de kans te vervagen. De gemeente laat bestaande graven over aan de tijd maar houdt ze zoveel mogelijk in stand (wel onderhoud geen restauratie). Dit representeert de vergankelijkheid. Onveilige situaties worden daarbij voorkomen.
Op nieuw uit te geven velden wordt de lijn van de geschiedenis door getrokken. Hier kunnen met behoud van de waarden van de Zuiderbegraafplaats grafmonumenten uit de huidige tijd een plaats krijgen.
- ▶ De gemeente geeft opnieuw graven uit op de Zuiderbegraafplaats. Er wordt daartoe een ruimingsplan opgesteld voor de Zuiderbegraafplaats. Voorts stelt de gemeente een beeldkwaliteitplan op voor de nieuw uit te geven graven. Dat plan stoelt op de kaart bij deze nota. Pas na deze stappen is uitgifte van graven op de Zuiderbegraafplaats aan de orde.
- ▶ De gemeente werkt de plannen voor de herdenkingsfunctie verder uit.
- ▶ De gemeente stelt herstelplannen inclusief beheerplan op voor terreininrichting van de Noorder- en Zuiderbegraafplaats. Met inachtneming van de Flora en Faunatoets.
- ▶ De gemeente verbetert het terreinbeheer van de begraafplaatsen eventueel met behulp van vrijwilligers.
- ▶ In de aanloop naar sluiting van de Noorderbegraafplaats en heruitgifte van delen van de Zuiderbegraafplaats stelt de gemeente een nieuwe begroting op voor het beheerproduct begraafplaatsen. Deze begroting is er op gericht de tarieven op De Boskamp beheersbaar te houden met behoud en verbetering van kwaliteit. De kosten van de Noorderbegraafplaats komen ten laste van het beheerproduct Parken en plantsoenen. De tarieven van de Zuiderbegraafplaats weerspiegelen het bijzondere karakter van deze begraafplaats. De Zuiderbegraafplaats dient op termijn een steeds beter evenwicht te vertonen tussen kosten en opbrengsten.
- ▶ De gemeente past alle verordeningen en uitvoeringsbesluiten aan op het te voeren beleid.
- ▶ De gemeente stelt voordat zij de uitvoering aanvangt een zorgvuldig communicatieplan op.

Het college van burgemeester en wethouders is belast met de uitvoering van het beleid zoals hierboven beschreven.

Bijlagen

- I Algemene informatie Noorder- en Zuiderbegraafplaats
- II Lijst van cultuurhistorisch waardevolle graven
- III Plattegrond: Kaders toekomstige situatie Zuiderbegraafplaats

Bijlage 1

Algemene informatie Noorder- en Zuiderbegraafplaats

Deze begraafplaatsen zijn onderdeel van de Groenstructuurvisie 2006, waar zij zijn aangeduid als “groene gebieden” en “groene randen”. De Groenstructuurvisie doet uitspraken over het gewenste beheer op deze begraafplaatsen. Beide begraafplaatsen zijn openbaar toegankelijk en zijn daardoor een belangrijk onderdeel van onze openbare ruimte. Het uitgangspunt van de ontwerpfilosofie “respect voor historie en traditie” (uit de Novelle, 2005) is zeker op de begraafplaats van toepassing.

De Noorder- en Zuiderbegraafplaats maken deel uit van het beschermd stadsgezicht van Assen.

De begraafplaatsen zijn een onderdeel van de natuur in en om het Asserbos. Beide begraafplaatsen bevatten geschikte leefgebieden voor middelzwaar en zwaarbeschermd soorten. Bij een flora- en fauna-onderzoek konden deze soorten niet worden uitgesloten of aangetoond.

Noorderbegraafplaats (gemeentelijk monument)

De Noorderbegraafplaats is gelegen aan de Kerkhofslaan te Assen en grenst aan het Asserbos. De begraafplaats is aangelegd in 1822 en in 1823 in gebruik genomen, het is daarmee één van de oudste nog in gebruik zijnde begraafplaatsen. Nadat een Napoleontisch decreet uit 1810 het begraven in kerken verbood en bepaalde dat een begraafplaats buiten de stadsgrenzen moest worden aangelegd is in 1818 begonnen met de voorbereidingen van de Noorderbegraafplaats. De locatie ligt buiten de toenmalige stadsgrenzen

De begraafplaats heeft een oppervlak van bijna 20.000 m². (= 2 ha) en telt circa 1830 graven. Hiervan zijn ± 1600 koopgraven en ± 230 huurgraven (tot 1955 uitgegeven). De Gemeente Assen onderhoudt ± 170 graven

Het ontwerp is geïnspireerd op het kerkhof van het Duitse Aurich. De begraafplaats is omringd door een gracht (sloot) en enkel toegankelijk door middel van een dam in deze gracht. In eerste instantie stond hier een houten toegangshek. In 1859 werd het vervangen door een ijzeren hekwerk. Dit toegangshek (door Nering Bögel en co te Deventer) is een Rijksmonument en kent een overdaad aan doodssymbolen.

Doodssymbolen zijn o.a.: de vliegende zandloper (verlopen tijd), de staartbijtende slang (vergankelijk en oneindige kringloop van het leven), gekruiste zeisen (Saturnus en de dood) en twee naar beneden hangende fakkels (gedoofd leven).

In 1944 is de begraafplaats, vanwege het sterke verval van een aantal perken, gedeeltelijk gerestaureerd. Het ontwerp voor de restauratie was van de hand van landschapsarchitect J. Vroom.

De begraafplaats is goed zichtbaar vanaf de Kerkhofslaan, doordat er weinig beplanting aan de voorzijde staat. Het ontwerp was symmetrisch van opzet met een centrale as over de begraafplaats. Op het eind van deze as staat nog een baarhuisje. De graven zijn te bereiken door middel van grind/zand-paden, die in nattere periodes slechter begaanbaar zijn.

Op het voorste en het achterste noordelijke perk bevinden zich de oudste graftekens, zij stammen uit de jaren '20 van de negentiende eeuw. Deze graven zijn door hekwerk omheinde familiegraven van vooraanstaande Asser families en er liggen

grafstenen met bijzondere doodssymbolen. Er zijn 2 grafmonumenten die op de Rijksmonumenten lijst staan: grafmonument familie Brumsteede (1881 neogotiek Asser IJzergieterij), grafmonument familie Van Bulderen (1872 Asser ijzergieterij). Anderen (in Assen) bekende personen die op de Noorderbegraafplaats liggen begraven zijn o.a.: Mr. Isaïc Collard (1774-1828, burgemeester), Mr G. Kniphorst (burgermeester), Petrus Hofstede (1755-1839, gouverneur van Drenthe), C. van Gorcum (1771-1843, uitgever), Dr. Hajo Uden Meyboom (1842-1934, predikant), Dr. Hendrik Jan Nassau (1791-1873, rector)

De Noorderbegraafplaats wordt momenteel uitsluitend gebruikt voor bijzettingen.

Zuiderbegraafplaats (gemeentelijk monument)

De Zuiderbegraafplaats is gelegen aan de Beilerstraat en ligt in het Asserbos. De begraafplaats is ontworpen door landschapsarchitect J. Vroom in de engelse landschapsstijl. In 1892 is de begraafplaats in gebruik genomen. Daarna zijn er in 1925 en 1941 uitbreidingen geweest. De laatste uitbreiding betrof een nieuw parkachtig deel dat ontworpen is door tuinarchitect J.W. Verdenius. De begraafplaats heeft een oppervlakte van een kleine 60.000 m. (= 6ha) en telt circa 5100 graven., waarvan ± 2700 koopgraven en ± 2400 huurgraven. De Gemeente Assen onderhoudt nog ± 300 graven (nb. dit cijfer aanpassen, aantal is nu, 2009, veel lager). De ingang van de begraafplaats ligt aan de Beilerstraat. Door de vele beplanting aan de voorzijde is er weinig zicht op de graven vanaf de openbare weg. Vanuit het Asserbos is de begraafplaats duidelijk zichtbaar. Het toeganghek (1892) is Rijksmonument. Op de pijlers van het hekwerk staan vazen als doodssymbool. Het hekwerk is karakteristiek voor begraafplaatsen uit het eind van de negentiende eeuw. Op de begraafplaats staat een gebouwtje, voormalig gebruikt als baarhuisje. Ook dit gebouw is een rijksmonument.

De graven zijn te bereiken door deels gebroken asfalt/puin paden en door middel van zandpaden. Deze laatste zijn in natte omstandigheden moeilijker te gebruiken. Door de vele grafbeplanting die is uitgegroeid op sommige plaatsen is de begraafplaats niet erg overzichtelijk, maar des te sfeervoller.

Op de Zuiderbegraafplaats staan nog een aantal houten grafzerken, waarvan de oudsten dateren van circa 1900. Daarnaast is er een aantal grafmonumenten met cultuurhistorische waarde.

Achteraan de begraafplaats liggen een aantal oorlogsgraven uit de 2e wereldoorlog. Waaronder zeven graven van de bemanningsleden de Lancaster die in 1943 ten zuidoosten van Assen neerstortte.

Enkele (in Assen) bekende personen die op de Zuiderbegraafplaats liggen begraven zijn o.a.: G.F. Crone (1849-1931, leraar, veel betekend voor landbouw en veeteelt), Louis Somer (1901-1966, componist en violist) en Hermanus Hartogh Heijs van Zouteveen (1841-1891, darwinist, publicist, vrijdenker).

Er zijn geen graven (of grafmonumenten) die op de gemeentelijke of de rijksmonumentenlijst staan. Recentelijk heeft de Zuiderbegraafplaats de status van Provinciaal monument gekregen.

De Zuiderbegraafplaats wordt momenteel uitsluitend gebruikt voor bijzettingen.

Bijlage 2:

Lijst van cultuurhistorisch waardevolle graven

Bij B&W voorstel:

Historie en toekomst van de Noorder- en de Zuiderbegraafplaats

december 2009

Zuiderbegraafplaats, lijst van monumentale graven

Vak I - Perk 1 - Noordoostelijk perk

Nr.	Rij	Grafnr.	Na(a)m(en)
1101	A-3	7	A. Santema + Y. Kampen
1102	B	1+1a	Hillegonda van der Wal + Doeko Bosscher + Jantine Marchine Bosscher
1103	D	3	Elisabeth Sibindina Slot + Mr. J. Offerhaus
1104	D	13	Hillechien Nienhuis + Herman Johan Timmerman
1105	D	11	Bernard Mulder + Jeanetta Gerharda Mulder
1106	D	12	Adriana Rinske Born + Jacoba Catharina Born + Sara Maria Bron
1107	G	5	Thomas Bos + Aaltje Bakker
1108	H	5	Reinder Stuvet + Lutske J. Stuvet-Krol
1109	J	9	Frederik de Muinck + Zwaantje M.W. Kammer
	K	10	Freerk de Muinck + Aaltje Venema
1110	K	5	Eke van Mansvelt-De Jong + J.F. van Mansvelt

10 totaal

Vak I - Perk 2 - Oostelijk gedeelte van het noordwestelijk perk

Nr.	Rij	Grafnr.	Na(a)m(en)
1201	?	?	"Vader's graf"
1202	Fb	3	Jan Bartels
1203	F	3	...niet meer leesbaar ...
1204	?	?	...niet meer leesbaar ..

4 totaal

Vak I - Perk 3 - Westelijk gedeelte van het noordwestelijk perk

Nr.	Rij	Grafnr.	Na(a)m(en)
1301	x	x	Froukje Born
1302	D	16	Louis Somer
1303	T	20	Grietje Koops + Zwaantje Margaretha + Hermanus Jalvingh
1304	S	7	Pieter Koets + Elisabeth Maria van den Bergh
1305	M	40	Grietje Bakker + kinderen Aaltje, Jantje en Jantinus

5 totaal

Vak I - Perk 4 - Zuidoostelijk perk

Nr.	Rij	Grafnr.	Na(a)m(en)
1401	W	15	Cornelia de Willigen
1402	K	63	Sophia Paulina Bakker
1403	H	58	Sjoukjen Menninga
1404	G	54	Wiebe Jacobus Postema
1405	E	13	Jan Hendrik Kuick
1406	G	18	Harm Drewes
1407	J	2	Jannes Zwiers
1408	H	7	Kornelis Hofman
1409	?	?	... niet meer leesbaar ...
1410	N	71	Gerrit Bosman
1411	?	?	Aaltje Oosting
<i>(1402 t/m 1410 (verspreid) ensemble van reeks laat-19e-eeuwse stèles; bijna elk hardstenen stèle met verschillende lettertypes)</i>			
1412	E?	?	Jantje Busscher
1413	E?	?	WO I soldaat ... (nog invullen)
1414	?	?	Johanna Loef de Witt

14 totaal

Vak I - Perk 5 - Westelijk perk

Nr.	Rij	Grafnr.	Na(a)m(en)
1501 t/m 1504			* Er zijn nog 4 houten stèles. Verder geen bijzondere graftekens.

4 totaal

Vak I - Perk 6 - Zuidwestelijk perk

Nr.	Rij	Grafnr.	Na(a)m(en)
1601	A	14	Johan Meutgeert
1602	J	9	A. Hup
	J	8	G. Reurink
	J	7	R. Zoer
	J	5	F. Niemann
	J	3	A. Bijholt
	J	4	A. Bijholt-Talens
	J	2	T. Mulder

complex van graven van 6 verzetstrijders + bijzetting

2 totaal

Vak II - Perk A

Nr.	Rij	Grafnr.	Na(a)m(en)
2101	B	6	Johanna Berendina Rijkmans + Johan Carel Hendrik Kaempff Prikken

1 totaal

Vak II - Perk B

Nr.	Rij	Grafnr.	Na(a)m(en)
2201	A	?	Jan Sierts Heino Wierenga
2202	C	24	Martinus Bottinga
2203	D	39	Methinus Meijer + Klaasje Schepers + Willem Meijer + Alida Juriëna Baas
2204	E	19	Gerrit de Groot + Lammegien Faber + Harm de Groot + Anna de Groot
2205	F	3	Frederica Bernard + Lieuwe Oetzes Paul
2206	F	F 4-5	Sixtus Gerhardus Aaltienus Dinckgreve + Roelof Dinckgreve + Jantiëna Groenwold
2207	G	1	Wiebe Postema
2208	H	12	Gerhardus Filippus Crone
2209	I	23	Hendrik de Vries + Henderika Johanna de Vries-Slendeboek
2210	J	15	Frederikus Greven + Hilje Schröder
2211	I - J	1-2-3	A.P. Gordon Schenck + K. Gordon + A. Gordon + M.A. von der Möhlen

11 totaal

Vak II - Perk C

Nr.	Rij	Grafnr.	Na(a)m(en)
2301	C	30	Aaltje van Dam
2302	J	6	Jakob Reinder Berghuis + Derkina Helena Smit
2303	K	4	Teunis ten Brink + Geertje Panman
2304	E	23	Triëntien Vennink + Hendrik Vennink

4 totaal

Vak III - Perk B

Nr.	Rij	Grafnr.	Na(a)m(en)
3201	A	38-39	E.F.P. Kruse-Franken + J. Kruse
3202	B	30	Aleida Gretha Klaassen + Geertje de Roo + Johan Klaassen + Geertje Klaassen-De Roo

2 totaal

Vak III - Perk C

Nr.	Rij	Grafnr.	Na(a)m(en)
3301	E	16-17	Jan Koetsier
3302	E	19 en 20	Leonard Brender a Brandis
3303	A	20-21	Hendrikus L. Hilbrands
3304	A	13	J.H.C. Deelken
3305	F	.11-12	M. Paul Weber
3306	F	9 en 10	Klaas Brok + Hendrika Brok-Troelstra

6 totaal

Vak III - Perk D

Nr.	Rij	Grafnr.	Na(a)m(en)
3401	I	14-15	A. Eelkema-VisserF.R. Eelkema

1 totaal

Vak III - Perk Fa

Nr.	Rij	Grafnr.	Na(a)m(en)
3601	x	x	Alida W.L. Boer
			Luchien Steen
			Willem Gerrit van Dijk
			Albert Pieter Smitshuysen
			Anne Marten Smallenbroek
			Jacob de Ruiter
			Hendrik de Ruiter
			Hendrik Jan de Ruiter
	B	5	Cornelis Broerse
	B	7	Geertje Bakker
		Margareta Broerse-Janshen	
B	3	Adolf Brader	
		Ben Veenstra	
		Geke Johanna Oostergo	
<i>complex van graven van 10 verzetstrijders + bijzettingen</i>			

1 totaal

Vak III - Perk Fb

Nr.	Rij	Grafnr.	Na(a)m(en)
3602	x	x	A.G.A. Cochran
	A	7	A.C. Branch
			C.W. Foster
			R.L. Taylor
			A.E. Evans
			R.J. Manton
			F. Earnshaw
<i>complex van graven van bemanning van brits vliegtuig van de RAF dat in 1943 is neergeschoten</i>			

1 totaal

TOTAAL: 66 monumenten

Noorderbegraafplaats, lijst van monumentale graven

PERK 1 : VOORSTE NOORDELIJKE PERK (VN)

Nr.	Rij	Grafnr.	Na(a)m(en)
101	B	306	Jan Adriaan Kruyt
102	D	282a	Fam. Van den Berg (4 pers.)
103	E	256	Fam. J. Timmer, Kloosterveen (? pers.)
104	E	250	Femmigje Benthem + Harm Winters
105	E	244	Fam. Van Dalen (4 pers.), (links van dit graf ook 3 familieleden)
106	E	240a	Harm van Riel + Alberdina Margaretha Harmanna Smeenge
107	F	239	Mr. Harm Smeenge + Margaretha Jantina Mos
108	F	234	Abraham van Hasselt + Maria Henderika Gratama + Sjoerd Folkert van Hasselt + Talea Gebina Swaters van Schaumburg
109	G	?	Dr. Hendrik Jan Nassau + Catharina Daenius
110	G	206	Hillegonda de Stoppelaar Blijdesteijn
111	G	203	Fam. Oosting (niet leesbaar) (3 pers.) (links van dit graf ook 4 familieleden)
112	H	184	Casparus Wilhelmus Rensing
113	H	171-172(-173)	Familie Veeze (7 pers.)
114	H	168	Harm Oosterveen Nzn. (en 3 familieleden)
115	J	130a-130	Hajo Uden Meyboom (en 4 familieleden)
116	J	119	Frederik Donker + Aaltje Stoker
117	J?	110-113	Dr. H. Hartog Heys van Zouteveen
118	K	101	Thaleus Annaeus Magdalenus Oosting + (geen naam)
119	K	81	... <i>niet geheel leesbaar</i> ...
120	L	50-51	George Rudolph Wolter Ky(ij?)mmell (en 6 familieleden)
121	M	31-32-33-34-35	Hendrik Jan Oosting (en 7 familieleden)
22.	N	20?	Petrus Hofstede + Vrouwe Susanna Christina Ky(ij?)mmell + (en 4 familieleden)
23.	N	?	Johanna Lamina (?) Hofstede
24.	N	1-1a-1bis-2	Fam. Sluis (11 pers.)
25.	N	10-11-12-13(-14)	Fam. Vos (13 pers.)
26.	N	?	J.J.W. van Prehn
27.	N	4-5-6-7(-8)	Fam. Gratama (9 pers.)
28.	N	2 (L.)	Mr. Isaïc Collard + Vrouwe Johanna Gesina Ky(ij?)mmell + Alexandrina Sara Quirina Collard + Johanna Tetje Elisabeth Collard

28 totaal

PERK 2 : MIDDELSTE NOORDELIJKE PERK (MN)

Nr.	Rij	Grafnr.	Na(a)m(en)
201	D	5	C.J. de Groot-Maes
202	V	?	Hermannus Schipper
<i>(ligt in verlengde van rij V met 20ste-eeuwse graven)</i>			
203	V	?	"Vader's Graf en Moeder's Graf"

3 totaal

PERK 3 : ACHTERSTE NOORDELIJKE PERK (AN)

Nr.	Rij	Grafnr.	Na(a)m(en)
301	P	9 of 10	<i>... niet meer leesbaar ...</i>
302	Q	94?	<i>Cornelis Eerke Albert Smidt</i>
303	Q	101	Dr. Petrus Hiddingh + Mr. Cornelis Hiddingh
304	R	41	Johanna Wijnanda Hermina Ram
305	R	44	Egbertus Pelinck + Ackea Pelinck
306	R	49	Fam. Schuuring (3 pers.)
307	R	51	Johan van Druuten
308	S	7	Familiegraf Van Bulderen (5 pers.)
309	S	14	Herman Hubert van Lier + Mr. Hendrik van Lier + Jantien Carsten
310	S	19/21	Fam. Van Holte tot Echten (6 pers.)
311	S	61 (59-61)	G.J. de Waard (en 7 familieleden)
312	T	38	Dr. Christiaan Jan de Lus-sanet de la Sablonière (en 1 familielid)
313	T	29 (- 30)	Fam. Schiffer(-Bacmeister), (4 pers.)
314	T	22-23(-24)	Hilarius Augustus My(ij?)nardus Brumsteede (en 2 familieleden)
315	T	25/26	Fam. Van Gorcum (8 pers.)
316	T	28 (37?)	Klazina Wilhelmina Batink + Gerhard Stuvél Gzn. + Albertus Busman + Johanna Margaretha ..?...
317	T	55	Hendrik Stüvel + Willemina Hommes
318	?	53 of 6	<i>... namen onleesbaar ...</i>
319	W	?	Dr. Jan Staal + Teunissa Gezina Albertha Wildervanck
320	W	?	Jacob Elema + Agatha Perdok

20 totaal

PERK 4 : VOORSTE ZUIDELIJKE PERK (VZ)

Nr.	Rij	Grafnr.	Na(a)m(en)
401	R	x	Bouwina van der Velde

1 totaal

PERK 5 : MIDDELSTE ZUIDELIJKE PERK (MZ)

Nr.	Rij	Grafnr.	Na(a)m(en)
* GEEN *			

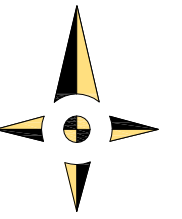
0 totaal

PERK 6 : ACHTERSTE ZUIDELIJKE PERK (AZ)

Nr.	Rij	Grafnr.	Na(a)m(en)
601	x	x	Hendrik Harms Smeenge + Henderkien Jans Kamps

1 totaal

TOTAAL: 53 monumenten

VAK III
UITBREIDING 1941

VAK II
UITBREIDING 1925

VAK I

LEGENDA :

	Gazon intensief		Veld gesloten
	Plantsoen/bos		Tussenbegraven
	Hagen		Heruitgifte
	Sloten		Verzamelveld
	Zerk	Grenzen op de kaart zijn indicatief (in de toekomst nader uitwerken)	
	Graf		
	Boom		

Datum: 16-12-2009	In opdracht van: I. Roelfs	Jaar: 2009	Locatie: Zuiderbegraafplaats
Getekend: H. Hilbolling	Schaal: n.v.t.		
Eenheid: m	Aantal bladen: 1		
Formaat: A3	Blad: 1		

Bestandsnaam en directory : I:\Wb\Vastgoed\WIJKBEHEER\GROEN\BEGRAAFPLAATSEN\2009\ZUIDER_BEGRAAFPLAATS_BEHEER_2009_02.dwg

Kaders toekomstige situatie Zuiderbegraafplaats
(bijlage bij beleidsnota historie en toekomst Zuiderbegraafplaats)

Stadsbeheer	Bedrijfsbureau		Gemeente Assen
			Noordersingel 33 Postbus 30018 9400 RA Assen Telefoon 0592 - 366911 Telefax 0592 - 366595 Bezoekadres: Van Doornestraat 5 9403 AN Assen

Colofon

Opdrachtgever	Gemeente Assen, Dienst Stadsbeheer
Projectleider	mw. I. Roelfs
Begeleiding	mw. A. de Snaijer mw. W. Ploeger
Opdrachtnemer	aXis strategie beleid management, Zuidlaren
Uitvoering	J. de Vos